

ידיעות עיריית תל-אביב כמקור היסטורי לתולדות העיר

אילן שחורי

החוברת הראשונה כללה את החלטות האספה הכללית של שנת תרפ"א, את תוכן ישיבות הוועד, ודו"ח ישיבות משותפות של ועד תל-אביב והמועצה.⁵

מדור מיוחד הציג את "השאלות והעבודות שעל הפרק", כגון הבטחת המים והמאור לשכונה, רישיון לבניין מרחצאות על חוף הים, הקמת שוק עירוני וכן הוצאת ספר זיכרון לשכונה במלאת לה עשר שנים. מדור מיוחד הוקדש לנושא התקציב. בחוברת הובאה גם רשימת קבלות הפנים והביקורים הרשמיים שהיו בתל-אביב בשנה החולפת, ובסוף החוברת הובאו התקנות שהתגבשו ונמסרו לשלטון הבריטי לקראת ההכרזה על תל-אביב כמועצה מקומית.⁶ העיתון הודפס בפורמט קטן (A5), כלל 24 עמודים והופץ בכמה מאות עותקים. בפורמט זה יצאו ארבע חוברות. החוברת השנייה יצאה חמישה חודשים מאוחר יותר, באוגוסט 1921 (א' במנחם אב תרפ"א), וכללה 26 עמודים. החוברת השלישית – בספטמבר 1921 (כ"ט באלול תרפ"א) ומנתה 25 עמודים, והחוברת הרביעית במתכונת זו יצאה לאור רק באוגוסט 1922 (אב תרפ"ב), אבל מספר עמודיה היה כפול: 48. ארבע החוברות הראשונות נדפסו בבית הדפוס של א' איתן וס' שושני ביפו. בגיליון העשור להופעת העיתון הראשון כתב דוד סמילנסקי:

בשנים הראשונות של תל-אביב מאז 1909 עד 1920 היה ועד תל-אביב נוהג לפרסם מדי שנה דין וחשבון כספי של השכונה וגם כמה הודעות. יותר מזה לא היה צורך. מספר התושבים היה מועט. החוברת הראשונה בשם "תל-אביב עירייה" יצאה על ידי ועד תל-אביב בשנת תר"פ (1920) ונדפס בדפוס העברי היחיד שהיה קיים, א. איתן וס. שושני. באותה חוברת דובר על הצורך בהשגת זכויותיה המוניציפאליות ועל הערך החשוב ביצירת בנק. התפרסם שם תקציב השכונה לשנת 1920. עם ריבוי העניינים והשאלות המוניציפאליות שהיו זקוקים לבידור פומבי יותר בחוגי הציבור החל הוועד להוציא מידי פעם חוברת בשם ידיעות עיריית תל-אביב. בחוברות אלו נדפסו ההחלטות של ועד תל-אביב והמועצה, של האסיפות השנתיות, התקציבים השנתיים וגם מאמרים מקצועיים בודדים.⁷

שופר רשמי לדיזנגוף...

בשנים 1923-1924 חלה ההפסקה הראשונה בהוצאה לאור של ידיעות עיריית תל-אביב. מזכירות העירייה התקשתה להכין את החומרים ולא היה אדם שריכז את החומר. רק בראשית 1925 החליט מאיר דיזנגוף להפוך את החוברת לשופרה הרשמי של העירייה והוא

בשנת 1922 החל לצאת לאור העיתון הרשמי של עיריית תל-אביב, ידיעות עיריית תל-אביב. היה זה ניסיון ראשון וחדשני בארץ ישראל בתקופת המנדט של מוסד שלטוני עברי להוציא לאור עיתון בעברית, שידווח לציבור על הפעילות בעיריית תל-אביב ובמחלקותיה. מהחוברות הראשונות, שכללו בעיקר פרוטוקולים והחלטות של מועצת העירייה והנהלתה, הכיל ידיעות עיריית תל-אביב חומר רב ומרתק על חיי העיר, על מוסדותיה, על כלכלתה ועל מצבה המדיני וסיפר על חיי העיר בשנים הללו. במשך הזמן נכללו בעיתון גם מאמרים היסטוריים שעסקו בחיי יפו וראשית תל-אביב.

שני עיתונאים וסופרים אחראים לעיצוב דמותו של ביטאון זה, שהוא מקור היסטורי חשוב לחקירת תולדותיה של תל-אביב. הראשון היה הסופר שמואל טשרנוביץ,¹ שערך אותו בין השנים 1925-1928. אולם האיש שהפך את ידיעות עיריית תל-אביב לעיתון של איש אחד, העשירו, ועיצב אותו כאחד הפרסומים העירוניים החשובים ביותר שיצאו לאור בארץ ישראל של תקופת המנדט והפכו למודל ולחיקוי בעיריות ובמוסדות אחרים בארץ, היה הסופר והעיתונאי אהרון זאב בן-ישי, שערך את העיתון במשך 22 שנה, מ-1932 ועד שפסק לצאת לאור ב-1954. בזכות פרסומו בו מאמרים רבים שכתבו אישי הנהגת היישוב, סופרים, משוררים וגם בכירים בשלטון הבריטי, כמו הנציבים העליונים עצמם. עם האישים שפרסמו מאמרים בתקופתו,² חלקם אף פעמים אחדות, נמנו פילדמרשל אדמונד אלנבי, שעמד בראש הצבא הבריטי שכבש את ארץ ישראל במלחמת העולם הראשונה, חיים נחמן ביאליק, דוד בן-גוריון, שמחה בן ציון, הרב מאיר ברלין, נחום גוטמן, מאיר דיזנגוף, מרדכי בן הלל הכהן, סיר ארתור ווקופ (הנציב העליון הבריטי הרביעי, 1931-1938), יוסף הפטמן, עקיבא אריה וייס, חיים וייצמן, שאול טשרניחובסקי, דוד ילון, י"ל מאגנס, בן ציון מוסינזון, מרדכי נמיר, צבי נשרי, נחום סוקולוב, הרברט סמואל (הנציב העליון הראשון, 1920-1925), הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל, צבי פנקס, שושנה פרסיץ, זלמן רובשוב (שז"ר), הברון אדמונד רוטשילד, ארתור רופין, מרק שגאל, יעקב שיפמן בן סירא, ישראל רוקח ודוד בלוך.

תחילת הדרך: בולטין עירוני

בראשית 1921 הוציעו חברים בוועד תל-אביב³ להוציא לאור בולטין עירוני שיפרוש בפני תושבי העיר את ההחלטות שנתקבלו במוסדות העירוניים של העיר.⁴ ב-13 במאס 1921 יצאה לאור חוברת א.

תשובה. ב"דיעות" ימסרו כל הדברים באופן רשמי. תודפסנה תעודות כמו שהן. אבל ברשמיות זו תשמע דפיקת הלב של בוני העיר העברית. והמספרים, אם גם יהיו יבשים לפרקים, יספרו על דעת מפעלים מיוחדים במינם, שנוצרו רק בכח האמונה והרצון של אומה לבנות את ביתה. העירייה תופשת את המקום המרכזי בתכנית מפני שהיא מרכזת בתוכנה בכל מחלקותיה, את כל חלקי החיים של התושבים [...]. העירייה ממלאה הרבה תפקידים של ההנהלה הציונית בתוך הישוב כולו. יוצא איפה שבתוך מבנה העירייה, סדוריה ושאלותיה, אנו מוצאים לא רק ישוב עירוני סתם, כי אם חלק של הבית הלאומי. משום כך תהיה חשיבות מיוחדת לכל החומר שיבוא בחבורות אלו, מפני שכך ישתקף מהלך הבניין של העם העברי בארץ ישראל?

פרט למאמר מערכת כללה החוברת הראשונה נושאים שונים ואפשר היה לראות תפנית במדיניות הפרסומים של העיתון, מפרסום החלטות יבשות של מועצת העירייה והנהלתה ועד לפרסום ידיעות עדכניות על אירועים שונים, מסמכים שונים ואף מדור חדשני: "חומר לתולדות תל-אביב מתוך זיכרון דברים וע"פ פרוטוקולים של אחוזת בית". החוברת הראשונה כללה בין השאר מסמך בשם "הפרובלמטיקה של תל-אביב". זהו תזכיר של ראש העיר שהוגש לממלא מקום הנציב העליון, הקולונל סטיוארט סיימס, שב-1932 מונה לנציב הבריטי בעדן, בביקורו בתל-אביב ב-3 ביולי 1925. עוד הופיע בחוברת דיווח מיישבתה של מועצת העיר, עובדות ומספרים על מוסדות החינוך בתל-אביב, סקירה וטבלאות על פעילות מחלקת הבריאות, פרוטוקול של ישיבת מועצת העיר בגב החוברת הראשונה. מחיר החוברת הראשונה היה חמישה גרושים מצריים.¹⁰ מחיר החתימה בארץ לשנה

חיפש מועמד ראוי לערוך את העיתון. בסופו של דבר נבחר הסופר שמואל טשרנוביץ. שמואל טשרנוביץ, פעיל ציוני, עלה לארץ מווילנה שבליטא ב-1921 עם משפחתו. תחילה התיישב בגליל העליון, לאחר מכן בירושלים ולבסוף בתל-אביב, שם התוודע למאיר דיזנגוף ולבכירי עיריית תל-אביב שפנו אליו לכתוב ולערוך את החוברת העירונית.⁸ ב-1 בספטמבר 1925 יצאה לאור החוברת החדשה והמהודרת של **ידיעות עיריית תל-אביב**, הפעם ב-28 עמוד, בגודל טבלואיד (A3). החוברות הודפסו בדפוס הקואופרטיבי "הפועל הצעיר". מחוברת זו החלה עיריית תל-אביב להפיצה למנויים במחיר שנתי והחלו גם ניסיונות להפיצה לגורמים רשמיים יהודיים בארץ ובחו"ל, לקהילות היהודיות בארצות הברית, בבריטניה, בברית המועצות ועוד. בפתח הגיליון, לרגל ההופעה המחודשת ולאחר הפסקה בת כשלוש שנים, נכתבו דברי המערכת לא חתומים, אך ככל הנראה כתב אותם טשרנוביץ עצמו:

התפתחותה המהירה של תל-אביב והסתעפות פעולותיה של העירייה המקיפות את כל צדדי החיים של העיר העברית הראשונה בעולם, הגיעונו לרכז את כל הנעשה ונוצר בעיר זו וסביבותיה בתוך אורגן מיוחד של העירייה בשם "ידיעות עיריית תל-אביב". ריכוז זה חשוב מכמה בחינות. הוא יראה על ההולך ומתהווה, על הפרוצס של היצירה החדשה היהודית, הנעשית בכח, באמצעים ובמרץ היהודי, בלי סיוע ועזרה מן הצד. הוא יסכם ויאחד ליחידה אחת את המפורד והמפורד. יחבר את הניצוצות הבודדים ההולכים ואובדים בתוך מהומת הבניין, הוא יבליט את הדברים הנבלעים בין המון ניירות במחשכי הלשכות, הוא יכריח את כל הנגזרים אחרי הזרם השוטף להתעכב לרגעים, לעשות חשבון הנפש ולשאל את עצמם: "לאן אנו הולכים?" ולתת

12 ס"ל

1932

סולל-בונה

החיות בעולם עברו שינויים המציינים צמיחה בן חזית מרובת טבעה

1932-1931: 587,588
1931-1930: 1,281,588

ציון סלטים
האחים ינאינים

ד. ארז

י. קב"ח

למנו דת

האחים סמיואל וא. רות

12 ס"ל

1932

עיריית תל אביב

מכס ספרות עצומה

דר מכם נורדוי ול

הועברת לקבורה בבית הקברות בהא

1932

עיריית תל אביב

12 ס"ל

1932

עיריית תל אביב

ידיעות עיריית תל אביב

מספר 2

12 ס"ל

1932

לקראת 1932 נעשו בעיריית תל-אביב הכנות להופעה מחודשת של **ידיעות עיריית תל-אביב**. הנהלת העירייה חיפשה עורך חדש, וכך כתב בגיליון העשור דוד סמילנסקי: "מאוקטובר 1932, לאחר הפסקה של ארבע שנים, תקופה בה גדלה תל-אביב ונוספו בה מעל עשרים אלף איש, נתחדשו 'ידיעות עיריית תל-אביב' בצורה מוגדלת ומשופרת ובדוגמת העיתונים העירוניים באירופה וארה"ב. אז מונה לעמוד בראשותו הסופר א.ז. בן ישי"¹⁷.

ועדה מטעם הנהלת עיריית תל-אביב "לאיוש עורך לידיעות העירייה", החלה כבר ביוני 1932 לחפש עורך חדש לעיתון ונפגשה עם מועמדים מספר שפנו אליה. בערך באותה תקופה המליץ חיים נחמן ביאליק בפני ראש העיר מאיר דיזנגוף למנות את הסופר והעיתונאי א"ז בן-ישי לעורך הביטאון.¹⁸ דיזנגוף נפגש עמו והציע לו להגיש מועמדות לתפקיד. בן-ישי הציג באותו מעמד בפני ראש העיר את מחשבותיו ואת תכניתו לארגון המחודש של העיתון, שמצאה חן בעיניו של דיזנגוף. ב-25 באוגוסט 1932 הגיש בן-ישי את מועמדותו במכתב רשמי להנהלת העירייה.¹⁹ בסופו של דבר נבחר בן-ישי לערוך את **ידיעות עיריית תל-אביב** (על א"ז בן-ישי ראו מסגרת נפרדת), בעיקר לאור המלצתו החמה של דיזנגוף. מיד לאחר ראש השנה תרצ"ג (אוקטובר 1932), לאחר ארבע שנות הפסקה בדיוק, ראה אור הגיליון הראשון בעריכתו. החל מאותו עיתון ועד ראשית שנות הארבעים, סופרר העיתון מחדש בכל חודש תשרי.

– מאה ג"מ, לחצי שנה חמישים ג"מ, ולרבע שנה 25 ג"מ. מספטמבר 1925 הוקדשו מדי פעם חוברות לנושאים שונים, כמו החוברת השנייה שיוחדה לשאלת הבניין בתל-אביב. בשנים אלה נדפסו החוברות בקביעות, גם אם יצאו באיחורים קלים. החל בחוברת התשיעית החלו להתפרסם **בידיעות העירייה** מודעות עירוניות, כרוזים של העירייה והוראות ראש העיר. כמו למשל מודעה עירונית מספר 16 בדבר מניעת זבוב מים בתל-אביב,¹¹ או מודעה עירונית מספר 24 על "קביעת רוחב דרך יפרפתח-תקהו".¹² בגיליון 13, שראה אור במאי 1925, החלו להופיע בביטאון גם מודעות מסחריות של חברות ושל פרטים בעיסוקים שונים. בחוברת זו הופיעו למשל מודעות משל האדריכל יוסף מינור,¹³ האדריכל יהודה מגידוביץ,¹⁴ חברת סולל בונה, חברת פועלים עבריים שיתופית לעבודות ציבוריות בניין וחרושת ועוד.

מחוברת מספר 12 מה-2 במאי 1926, הופיע גם שמו של דוד בלוך כעורך האחראי של העיתון.¹⁵ העירייה החלה להפיץ את העיתון לגורמים רבים בארץ ובחו"ל, כפי שנכתב בחוברת: "יחד עם זאת אנו מתחילים להפיץ את חוברות 'ידיעות' בין כל המוסדות וההסתדרויות הגדולות בפנים הארץ ובחוץ לארץ ולהמציא אותן לשם הפצה ופרסום לכל העיתונים הגדולים בארצות אירופה ובאמריקה באופן שלמודיעים תהיה אפשרות לעשות לפרסום לתוצרתם ועסקים בין חוגים רחבים של הציבור בארץ ובחוץ לארץ".¹⁶ עד סוף 1927 יצאו 24 גיליונות. לקראת אותה שנה חלה שמואל טשרנוביץ והפצת העיתון נפסקה בפעם השנייה בין 1928-1932.

העיתון של א"ז בן-ישי

בפתח הגיליון הראשון, שיצא גם הוא בפורמט טבלואידי והופץ בכאלפיים עותקים, כתב בן-ישי תחת הכותרת "המערכת" את המניפסט של אופי העיתון המחודש, אשר היה מבוסס על התכנית שהגיש בשעתו לראש העיר ולוועדת הבחירה. כך כתב, בן השאר:

אולי יותר מאשר תמיד מורגש כיום הזה צורך חיוני בכלי מבטא עירוני מיוחד אשר ירשום ואשר יאסוף וירכז את כל החומר החשוב ביותר שבין עיריית תל-אביב לאזרחי העיר (שרק חלק מצער ממנו מתפרסם ולרוב בלקויים ובהשמטות בעתונות הכללית), אשר יורה וידריך את האזרח בעניינים שהוא נתקל בהם יום יום. האזרח יכול על ידי כך להסוך בהרבה את זמנו ואת טרחו לבל יצטרך לאבד לפעמים שעות שלמות מתוך שאינו יודע כמה פרטים שעליו לדעת. "ידיעות עיריית תל-אביב" המחודשות שואפות לשמש קשר חי בין המוסד המוניציפאלי העליון של העיר העברית ובין הציבור בעיר הזאת על ידי: א. פרסום כל המתרחש באורגנים של העירייה עצמה (המועצה, ההנהלה, הוועדות והמחלקות). ב. מוסדות הקשורים בעירייה והנתמכים על ידה (בתי חנוך, בתי מרפא, ספריות, מכונים, וכו'). ג. ידיעות כלליות של העיר (בכל ענפי התרבות, המסחר, התעשייה וכו'). ד. ידיעות על הנעשה במועצות ובעיריית אחרות באץ ישראל. ה. ידיעות מן החיים המוניציפאליים בעולם. מערכת "הידיעות" תשתדל באופן מיוחד לספק לאזרחי תל-אביב את כל הידיעות השמשות הדרושות להם בפגישתם עם מוסדות העירייה. המערכת תקדיש תשומת לב מיוחדת לעונת התיירים וכן לימי כנסים והגיגות פומביות ומאורעות חשובים אחרים בעיר. מלבד ידיעות העירייה יתפרסמו ממקור ראשון טבלאות וסטטיסטיקות, יבואו כאמור גם ידיעות כלליות שיראו על גידולה ועל התפתחותה של תל-אביב. הידיעות תהיינה עד כמה שאפשר מצומצמות ותמציתיות. לעניין שלא לנצל יותר מידי את קוצר רוחם של הקוראים למקרא דברים יבשים, אפילו אם מקופלים בהם גופי חיים.²⁰

בראש הגיליון הראשון המחודש פרסם מאיר דיזנגוף את ברכתו. הייתה זו הפעם הראשונה שמאיר דיזנגוף עצמו פרסם מאמר ב"ידיעות העירייה" והוא, בעידודו של בן-ישי, פתח את הדרך להנהגה הספרותית, התרבותית, הכלכלית והמדינית לכתוב בעיתונה של עיריית תל-אביב. וכך כתב דיזנגוף:

"ידיעות עיריית תל-אביב" אשר אנו מחדשים את הוצאתו לאור, יש להן כיום תפקיד גדול וחשוב יותר מאשר לפני ארבע שנים. כי גם תפקידה של עירנו וחשיבותה גדלו מאז. העיר תל-אביב נעשתה לא רק למרכז הישוב החדש, כי אם גם במובן ידוע למרכז הגולה השואפת לתחייה ולעלייה. תל-אביב היא בפני כל תפוצות ישראל כסמל הישגים רבי ערך

על שדה ההתישבות הכללית. גידול העיר והתפתחותה הנפלאה, מצבה הכלכלי – בתעשייה ובסחרה בגבולות העיר ובחקלאות בהינטרלנד שלה – וההפגנות הבין ארציות (המכביה ויריד המזרח) שהיו באביב האחרון – כל אלה הביאו לידי גלוי את עירנו כיחידה והעמידה להעשות מפתח להתפתחות כלכלית ותרבותית של ארץ ישראל. לא פלא, אפוא, אם בכל תפוצות הגולה נשא שם עירנו בחבה ובהערצה והכל מנבאים לה עתיד מזהיר. חושבני אפוא כי "ידיעות תל-אביב" צריכות לרכז כל הידיעות על עירנו המעניינות את היהודים לתפוצותיהם ולשקף את כל השאיפות לעליה ולבנין.²¹

תחת הכותרת "רובריקות קבועות", פירט בן-ישי את השיטה שבה יופיע העיתון:

- א. מאמרים קצרים בעניינים העומדים על הפרק (ענייני חנוך, תקציב, בריאות, עבודות ציבוריות, עזרה סוציאלית, שמור העיר וכו') לפני עלותם על הפרק במועצה.
- ב. הרצאות כלליות במועצה.
- ג. תמצית מקוצרת של ישיבות המועצה וההחלטות.
- ד. בוועדות ובמחלקות העירייה (סקירות קצרות על עבודת הוועדות ועל העבודה במחלקות העירייה: כספים, חנוך, טכנית מים, בריאות וכו').
- ה. מחיי המוסדות הקשורים בעירייה או הנתמכים על ידה (ספריות, מוזיאונים, מכונים, בתי מרפא וכו').
- ו. תעשייה ובמסחר של תל-אביב (ידיעות קצרות על המתרחש ומתחדש בענפים אלה על פי ידיעות התאחדות בעלי התעשייה, לשכת המסחר, מחלקת הרישיונות והמחלקה הטכנית של עיריית תל-אביב).
- ז. במועצות ובעיריות (ידיעות על הנעשה במועצות ובעיריות אחרות בארץ ישראל).
- ח. מן החיים המוניציפאליים בעולם (חידושים ותקונים בעיריות מתוקנות וכו').
- ט. סטטיסטיקות חדשיות: על נישואין, לידה ותמותה בתל-אביב.
- י. בהסדרות העירוניות (ידיעות קצרות על הנעשה בהסדרות שונות בעיר, סופרים, אמנים, במאים, רופאים, עורכי דין, מהנדסים, אגרונומים וכו').
- יא. כרוניקה של העירייה: בקורי אורחים חשובים וכו'.
- יב. לקט (תמצית מאמרים הנכתבים בעיתונות ארץ ישראל וח"ל בענייני תל-אביב).
- יג. ביבליוגרפיה של ספרים הנדפסים במשך החודש בתל-אביב.
- יד. חוקים עוזרים חדשים.
- טו. תל-אביב בעבר (פרסום קטעי זכרונות לעת מצוא הלקוחות מהפרוטוקולים).²²

יצא במקביל מטעם דיונגוף לקהילות שונות בגולה בבקשה להיות מנוי על העיתון בעלות דולר לשנה.²⁵

ידיעות או "העיר"?

באפריל 1936, לאחר שהופץ הגיליון החגיגי שפתח את השנה השביעית של ידיעות עיריית תל-אביב, פנה העורך בן-ישי להנהלת העירייה וביקש לשנות את שם העיתון להעיר תל-אביב.²⁶ בן-ישי ציין במכתבו שדיבר על כך עם מאיר דיונגוף, ראש העיר, וזה הביע את הסכמתו לשינוי השם. במכתב הדגיש כי השם ידיעות עיריית תל-אביב התאים לבולטין שהעירייה הוציאה ב-1927, שבו פורסמו ידיעות מעטות בלבד ללא מאמרים; ואילו עתה, כשהעיתון התרחב והשתכלל גם בצורה גם בתוכן, ומשתתפים בו סופרים ועסקנים, השם הישן אינו הולם. וכך כתב, בן היתר:

שמו של העיתון מפריע לנו לאסוף מודעות מחוז תל-אביב, מכיוון שיש הרושם כי זהו איזה ביולטין לוקאלי המעניין רק חוג מצומצם של אנשים בתל-אביב בלבד. השם "ידיעות עיריית ת"א" ארוך וקשה לביטוי ביחוד לעולים חדשים, ובעיקר כמה בלשנים עברים, בהם הפרופ' קלוזנר ואחרים הביעו לנו כמה פעמים שבעברית לא יתכן לכתוב שלש סמיכויות בזו אחרי זו - ידיעות - עיריית תל-אביב וצריך לכתוב "ידיעות העירייה של תל-אביב" או "הידיעות של עיריית תל-אביב", ומפני כל הטעמים הנזכרים הנני מבקש שהנהלת העירייה תסכים בהקדם לשינוי שם העיתון החל מאפריל 1936 כדי שנוכל להודיע על כך מיד לשלטון המחוז.²⁷

אולם הצעתו של בן-ישי לשינוי שם העיתון לא נתקבלה, והשם המקורי נשמר עד הפסקת הוצאתו לאור ב-1954.²⁸

הגרסה החדשה של ידיעות עיריית תל-אביב שהחלה להופיע באוקטובר 1932 קיבלה מעמד חשוב בעיריית תל-אביב. ראשי העיר, ובעיקר דיונגוף, ביקשו לראות בפרסום לא רק את כלי מבטאה של עיריית תל-אביב, אלא של כל היישוב היהודי בארץ, של עיריות ומושבות אחרות. ראש העיר עצמו, מאיר דיונגוף, התגייס לא פעם לקדם את העיתון, בעיקר במכתבים לראשי עיריות ברחבי הארץ ולמפעלים ולארגונים בדרישה להעביר ידיעות עדכניות, לחתום על מנוי לעיתון ומאוחר יותר גם לפרסם בו מודעות. הנה מכתב קבוע עם פתיחה אישית ששלח לראשי המושבות והעיריות האחרות בארץ כמו רמת גן, רחובות, עפולה, ראשון לציון, פתח תקוה וחיפה.²⁹ וכן שלח למפרסמים בסוף 1932, סמוך להוצאתה לאור של החוברת הראשונה:

בודאי קבלתם כבר את החוברת הראשונה של "ידיעות עיריית תל-אביב", שבה מתפרסם כל המתרחש בעיריתנו למחלקותיה ולועדותיה וכן במוסדות הקשורים בעירייה והנתמכים על ידה [...] ב"ידיעות" אלה אנו אומרים לקבוע גם מדור מיוחד לידיעות מן העיריות והמועצות העבריות האחרות בארץ. הדבר הזה יתקבל בודאי על ידכם ברצון, ובלי ספק תעשו את כל אשר בידכם כדי לתמוך בעתוננו העלול מעט מעט לההפך לכלי מבטא מרכזי של כל המוסדות המוניציפאליים העבריים בארץ. עליכם להמציא לנו איפה [כך במקור] בקביעות (לפחות פעם בחודש) את כל הידיעות החשובות מחיי מועצתכם (דו"ח מעשי וכספי, חלופי גבי, החלטות חשובות וכו'). הידיעות צריכות להיות קצרות ותמציתיות. כן אנו מציעים לכם לפרסם ב"ידיעותינו" (הנפוצות באלפי אכסמפלרים בין כל השדרות והסוגים) את הכרוזות והפומביות וכן לחתום על מספר מסויים של אכסמפלרים שאתם מעוניינים.²⁴

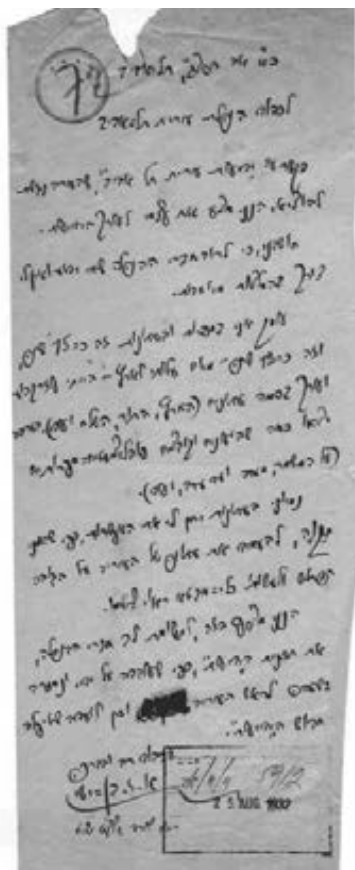
מכתב נוסף תחת הכותרת "לעבריים ולציונים בכל תפוצות הגודלה"

א"ז בן-ישי – האיש בעל אלף השמות

א"ז בן-ישי היה בעל מטען ספרותי ועיתונאי רב. עובדה זו הביאה להעדפתו על פני מועמדים אחרים, לא מעטים. אהרון זאב בן-ישי נולד ב-1902 באוקראינה, ספג בילדותו חינוך תורני ולאחר מכן לימודים אקדמיים (ספרות ופילוסופיה) באוניברסיטה במוסקבה. שם גם החל את פעילותו הספרותית בשירים ובמאמרים בכתב העת העם, שאותו ערכו משה גליקסון ודוד שמעונוביץ. בן-ישי כתב גם ברבעון התקופה, בעריכתו של דוד פרישמן, ובשבועון לילדים שתילים, בעריכתם של משה בן אליעזר ואביגדור סטימצקי. היה גם פעיל בתנועת צעירי ציון במוסקבה ושימש ראש הפעולה התרבותית העברית באזור מטעם מרכז "תרבות" שבקייב.⁴⁰ בשנת 1919, בתום מלחמת העולם הראשונה, יצא מרוסיה דרך רומניה ואיסטנבול לארץ ישראל. בתחילת 1920 הגיע לארץ. סמוך למועד עלייתו החל לכתוב בהפועל הצעיר, בעיתון הארץ בימיו הראשונים, בעריכת לייב יפה בירושלים, ולאחר מכן גם בתל-אביב, לאחר שידדו משה גליקסון היה לעורכו. במשך שלוש שנים, עד 1926, היה חבר מערכת ומשתתף קבוע של התור (כתב עת ציוני שיצא לאור בשנות העשרים בירושלים), ובאותה תקופה גם ערך והוציא לאור שבועון בירושלים בשם על המשמר.

בשנים 1926-1932 היה חבר מערכת הארץ ובעל מדורים שונים, כיהן שנים מספר כעורך לילה והרבה לפרסם פיליטונים וכתבות בטורים קבועים שלו. בעיתונים ובכתבי עת בארץ ובחו"ל פרסם בשמו ובעשרות פסבדונים, ובהם: אזוב, רבי טרפון, אפרכסת, רואה ואינו נראה, בן עיר, פרנס חודש, אהרן בר-שמואל, ידעיה התמהוני, אבי-שולמית, אחיבבל, ביבליוגרף, סופר סתם, ועוד רבים אחרים.⁴¹

לאחר שמונה לעורך ידיעות עיריית תל-אביב מונה לטפל גם בספרי השנה שהעירייה הוציאה לאור. כשהוחלט בעירייה על מפעל הפרסים העירוניים,⁴² נתבקש בן-ישי לנהלם. מפרס ביאליק, ראשון הפרסים בשנה 1933, הגיע מספרם עד 25 בעת שפרש לגמלאות בשנת 1967. כמו כן מונה בתחילת שנות השלושים, לפי הצעתו של ביאליק, למזכיר כבוד של ועדת השמות של עיריית תל-אביב, ושימש בתפקיד זה עד פרישתו לגמלאות בשנה 1967. הוועדה בראשותו הציעה את רוב שמות רחובות תל-אביב ואתריה, בעיקר בצפון העיר, שנקבעו עד 1967. הוא היה זה שהנהיג את שיטת משפחת השמות, כלומר אזור שמות בעל נושא אחד, כמו מלכים, נביאים, משוררים, אמנים, פילוסופים ועוד.⁴³ בן-ישי חיבר את התקנות לקביעת שמות לרחובותיה של תל-אביב, שבסופו של דבר הפכו לחוק עזר עירוני. ערים רבות במדינת ישראל אימצו רבים מן השמות ואת שיטת שמות הרחובות של בן-ישי.

במשך 35 שנות פעילותו בידיעות היה בן-ישי יועצם ויד ימינם של ראשי העיר, בעיקר דיזנגוף, רוקח ונמיר. מלבד תפקידיו הרשמיים הרבה בן-ישי לכתוב על תל-אביב בכתבי עת ובאנציקלופדיות, כתב והוציא לאור חוברות לחגים, עיתונים הומוריסטיים לפורים, הגדת תל-אביב, מגילת הנמל, ועוד. הוא גם יזם את הקמת המוזיאון ההיסטורי של תל-אביב ואת ארכיון העירייה, ונחשב להיסטוריון של העיר. הוא תרגם יצירות וסייע בהוצאה לאור וערך ספרים, כמו למשל של דוד סמילנסקי ממייסדי העיר שהיה גם ידידו, עם בני ארצי ועירי,⁴⁴ ומפעלים חשובים נוספים. אהרון זאב בן-ישי נפטר בשנה 1977, בהיותו בן 75.

בהפצה המונית. במסמך בשם "קווים לתכנית של הוצאת שבועון מטעם העירייה", כתב בן-ישי:

מטרתו למזג את שלושת [כך במקור] ההוצאות המתפרסמות כיום על ידי העירייה: ידיעות עיריית ת"א-יפו, הידיעות למשלמי המסים והבולטין של אינפורמציה לעתונות. ההנחה היסודית היא שהשבועון הנדון חייב להגיע לכל משלמי המסים בתל-אביב רבתי ובאשר לא יתכן, עקב המחסור החמור בנייר, להוציא כיום שבועון ב"120 אלף טפסים כמספר משלמי המסים בעיר מוצא שהשבועון יוצא ב"30-30 טפסים ויסופק למשלמי המסים בצורה רוטציונית פעם בששה שבועות על ידי חלוקת העיר ל"6 אזורים. ההצעה היא שהעיתון יודפס 8 עמודים בלבד לפי הפורמט הנוכחי של ידיעות עיריית תל-אביב, ברם בשנתיים חשובים לגבי מספר הטורים בכל עמוד, צורת הכתיב וכו'. השבועון לפי מחשבה ראשונה חייב להכיל בתוכו חומר זה:

- א. שרות ידיעות שוטפות מפעולותיה של העירייה (הכוונה להרחבת הבולטין הנוכחי של שרות האינפורמציה לעתונות).
- ב. דו"חות (מעובדים במיוחד) משיבותיה של מועצת העירייה.
- ג. סיכום "מאורעות השבוע" בחייה של העיר.
- ד. מאמרים ורשימות של בעיות מוניציפאליות ובעיקר על בעיותיה של העיר ומשקה.
- ה. 3-4 צלומים (קלישאות) מ"מאורעות השבוע בעיר" או מוסדות עירוניים בעיר.
- ו. הודעות שונות של מחלקות העירייה.
- ז. מודעות עירוניות שונות, אשר עד כה נמסרות על ידי העירייה לפרסום בעתונות היומית.
- ח. מודעות מסחריות, תוך הקפדה מסויימת על תכנון והקשר שבניהם לאופי העיתון.³¹

אולם גם הצעותיו אלה של בן-ישי לא נתקבלו. בשיא ימי הלחימה, בין השנים 1940-1943, הורגש מחסור גדול בנייר ולאחר עיכובים

בנובמבר 1938 התגייס ראש העיר החדש, ישראל רוקח,²⁹ למען תפוצת ידיעות עיריית תל-אביב, ולשורה של חברות גדולות בתל-אביב הפועלות עם העירייה, כמו למשל סולל בונה, חברת החשמל, בנק ברקליס, כתב בן השאר:

באוקטובר 38 נכנס עתונה הרשמי של עיריית תל-אביב לשנת קיומו התשיעית. העיתון הזה משקף את חיי העירייה והעיר ומשמש מקור אינפורמציה מוסמך לעיתונות בארץ ובחו"ל. בו מתפרסמים מאמרים של נבחרי העיר ומומחים בני סמך אחרים בשאלות עירוניות. ידיעות וטבלאות סטטיסטיות, החלטות מועצת העירייה, כל החוקים וחוקי העזר החדשים לתל-אביב, מודעות עירוניות והכרזות פומביות. מדורים אחרים מוקדשים בעיתון לידיעות על העירויות והמועצות המקומיות האחרות בארץ ישראל ובארצות אחרות. בסוף השנה ניתן לחותמי העיתון ספר שנה גדול ומצויר. הואיל וחלק מתקציבו של עתוננו מבוסס על מודעות, סבורה העירייה כי כל הפירמות הבאות במגע ובמשא ומתן עם העירייה ומשמשות לה קבלנים וספקים לעבודותיה ולמפעליה צריכים לסייע לבסוס תקציבו של עתוננו הרשמי על ידי קביעת מודעותיהן השנתיות בו. אנו מבקשים אתכם איפה [כך במקור] לקבוע החל מחוברת נובמבר השנה את מודעותיכן השנתיות בעיתוננו. תקוותנו כי תעריכו את בקשתנו ותמצאו לנו בהקדם האפשרי את נוסח המודעה הרצויה לכם.³⁰

כישלון תכנית השבועון

בן-ישי ניסה בשנות עריכתו לשנות פה ושם את סגנון העיתון, אך רוב בקשותיו נדחו. בתחילת שנות הארבעים, במהלך מלחמת העולם השנייה ולאחר שהדפסתו של העיתון התעכבה כמה חודשים בשל מחזור בנייר, הגיש בן-ישי מכתב רשמי להנהלת העירייה ובו הציע לאחד את פרסומי העירייה תחת קורת גג אחת ולהפיצה לתושבי העיר

שבחי העמיתים

הופעת ידיעות עיריית תל-אביב המחודש והדרך שבה הוצגו מעתה הידיעות השונות על הנעשה בתל-אביב וכן בעיריית ובגופים יהודיים ועבריים התיישבותיים אחרים ברחבי ארץ ישראל, זכתה להד רב בעיתונות בארץ ישראל וגם בקרב העיתונות היהודית בגולה. בגיליון **החד**, ירחון חרדי מרכזי בירושלים שיצא לאור על ידי הלשכות הראשיות של הקרנות הלאומיות, חוברת תרצ"ט, פורסמה רשימה מאת ר' בנימין ובה נאמר, בין היתר: "שוב מונחת לפני חוברת חדשה של הידיעות האלה המופיעות זה כבר תשע שנים ונדמה לי שעם החוברת החדשה יש שוב התקדמות חדשה. זה כבר נדמה היה כי 'כלי מבטאה הרשמי של עיריית תל-אביב' הגיע לשיא שאין למעלה ממנו. מזמן לזמן מפתיע עורך של כלי המבטאה הזה באיזה שכלול חדש, ברכוז החומר, בשפור הצורה"³³.

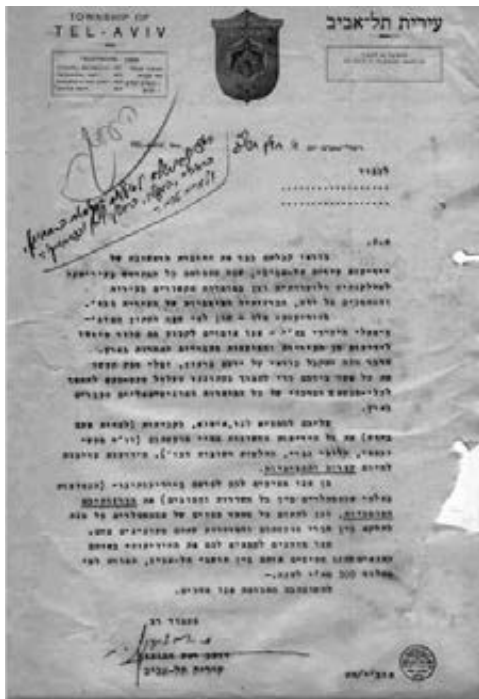
בשורים, שבועון של חבורת הסופרים "יחידיו" שבעריכת אברהם שלונסקי, בגליון ג, ה' תמוז תרצ"ג, כתב י"ז: "ראיתי כבר כמה וכמה עתונים רשמיים וביוליטנים, כלי מבטאן של עירייות וממשלות, אבל עיתון מצויין כ'ידיעות עיריית תל-אביב' לא ראיתי עוד, ולו רק בשביל שזהו העיתון היהודי המקורי ביותר בעולם, לא רק משום שזהו חזיון מיוחד במינו: עתון מוניציפאלי עברי יחידי בעולם, ודווקא בלשון הקודש, אורגן רשמי יחידי של שלטון עיר אבטונומי בעיר גדולה שכולה יהודים"³⁴.

בהארץ מט"ו סיוון תרצ"ד (29 במאי 1934) נתפרסם מאמר מאת י' קרני על חוברת ידיעות המוקדשת לחצי יובל לתל-אביב. נאמר שם, בין השאר: "החוברת עושה רושם של כל בו קטן. הפוך בה הפוך בה, ומצאת מכל שתאות נפשך. בחוברת באו דברים, הנותנים תמונה על העיר והתפתחותה מראשית הוסדה ועד היום"³⁵.

שונים החליטה העירייה על הדפסתו של העיתון במתכונת מצומצמת ועל גבי נייר פשוט. למשל, לפתח גיליון 1 של השנה ה-11 להופעת ידיעות עיריית תל-אביב, בנובמבר 1940, הסביר ראש העיר, ישראל רוקח, את הדברים במאמר שכתב לעיתון. וכך כתב רוקח, בין היתר:

שנות הופעתו של עיתון העירייה וביחוד מיום שנתחדש העיתון בשנת 1932, היו שנות הבנין וההתפתחות העיקריות לעיר תל-אביב, בהן נהפכה העיר הקטנה לדרך, האוכלוסיה רבתה מ-52 אלף איש ל-170 אלף נפש, השטח העירוני גדל באלפי דונמים והעיר הוקפה שטחי ישוב יהודים גדולים. בשנים אלה נוספו ונבנו מחדש רובעים ושכונות שלמים בתחומי העיקר גופא, העיר פשטה ולבשה צורה, שופרה ושוכללה מכל הבחינות. הוקמו עשרות בניינים ציבוריים מפוארים, ניטעו גני חמד, ננעץ קנה בים ונפתח שער ציון חדש, פותחו עורקי תחבורה חדשים עם הסביבה הקרובה והרחוקה. בשנים אלה היתה תל-אביב (לא רק) ליחידה עצמאית בלתי תלויה מבחינה מוניציפאלית ואדמיניסטרטיבית, אלא גם למרכז כלכלי מסחרי תרבותי חשוב במזרח התיכון. עיתונה הרשמי של העירייה ליווה, שיקף, סקר וסיכם כל השנים את העיר בכל שלבי בנינה והתפתחותה. העיתון הפך במשך הזמן למעין אנציקלופדיה שוטפת של העיר, לספר הימים של ההולך ונעשה, ההולך ומתקדם. בדפי עיתוננו הרשמי נצטרו למשמרת ולזכרון חיי תל-אביב על אורחותיהם וצליהם בתקופה המכריעה ביותר. לכותב קורות העיר העברית לחוקריה וללומדיה אי אפשר יהיה לפסוח על המקור החשוב הזה. כבר כיום נעשה העיתון לחלק מן המקורות ללימודי המולדת בבתי הספר ובשיעורי הערב. בתקופת מלחמת העולם ועליית מחירי הנייר הפסיקה העירייה את הוצאת העיתון [לתקופה מסוימת בעת המלחמה, בעת המחסור בנייר] על ידי שינוי תבניתו, הדפסתו על נייר פשוט וצמצום התמונות.³²

פרט לעיתונים הרגילים שיצאו לאור בתקופה זו בדרך כלל אחת לשבועיים או אחת לחודש כגיליון כפול, יצאו מזמן לזמן חוברות זיכרון ותוספות מיוחדות שהוקדשו לאירועים חגיגיים והיסטוריים בחיי העיר. כך יצאו, בן היתר, חוברת היובל לשנת ה-25 שנה לתלאביב (חוברת 6-7, שנה חמישית [1934]), חוברת "דיזנגוף" למלאת לו 75 שנה (חוברת 11-12, שנה שישית [1935]), חוברת אבל לזכרו של דיזנגוף (חוברת 5-6, שנה שביעית [1936]), חוברת להרחבת גבולותיה של העיר תלאביב, שסיכמה את מאבקו של ראש עיריית תלאביב, ישראל רוקח, בשלטונות המנדט הבריטי להרחבת גבולותיה של העיר, ולכלול בשטח המוניציפלי את אדמות שכונת נחלת יצחק והמושבה הגרמנית שרונה, ועוד. בן-ישי היה אחראי באותם שנים גם להוצאה לאור של "ספרי השנה" של העירייה שראו אור בשנים 1935, 1937, 1938 ו-1939, וכללו מאמרים רבים, סטטיסטיקות ודו"חות מפורטים על מחלקות העירייה השונות.

קשיים תקציביים וסגירה

לאחר מלחמת העולם השנייה, ובתקופת מלחמת העצמאות והימים הראשונים להקמת המדינה, ליוו בעיות תקציביות את הוצאתו לאור של ידיעות עיריית תלאביב. בן-ישי קבל על צמצומים שנעשו במחלקות; אלה היו לא רק תקציביים אלא גם בכוח אדם. הוא הרבה להתלונן בפני ראשי העירייה, תחילה בפני ישראל רוקח ולאחר שזה נתמנה לשר הפנים גם בפני מחליפו, חיים לבנון. רבים הם המכתבים והתזכירים שכתב באותה תקופה ליהודה נדיב, מזכיר העירייה באותן שנים. ברוב המקרים הושבו פניו ריקם והוא נאלץ להסתפק בתנאים המצומצמים שעמדו אז לרשותו.

בסוף 1951 פנה בן-ישי במכתב תלונה והצעה לסגן ראש העירייה

בעיתון דבר פרסם עמנואל בן גוריון רשימה על החוברת המיוחדת שיצאה לסיכום ההפצה של מטוסים איטלקיים בתלאביב, ובה כתב בין השאר:

החוברת הזו מוקדשת כולה לזכרון קורות ו' אלול ת"ש וראוי שרבים ידעו עליה. כמובן העובדות בשלמותן, ההודעות הרשמיות, הכרוזים נוסח התנחומים, הרשימות המפורשות של הקורבנות. סקירה על כל פעולות השירותים באותו יום ולאחריו. על תוצאות האסון על הצעדים הראשונים להגברת ההתגוננות [...] התאוששנו אבל לא נשכח את היום גם העיר לא תשכחנה. עלייה היתה על אף הצער הרב המרוכז בתוכה גם בימי שלוה. ושמחה לא מתה בה אף משהתחילה ללבוש ערב ערב את הבגד השחור של כיבוש אורות. והנה נפצעה ועל הפצע שלה עלה קרום. אף חותמת הגורל על תימחק בין העיריות – בפניה נחרתו תווי ההיסטוריה.³⁶

במאמר מאת מ' פייבוש בשם "אנציקלופדיה של תלאביב", שפורסם בהבוקר, נאמר:

לא נהיה מן המגזימים אם נאמר ש"ספר השנה" הזה הנו כעין אנציקלופדיה של תלאביב. כי כל מי שנזקק לאיזה פרט שהוא על האיגודים, המוסדות והשירותים הציבוריים בעירנו, על חייה התרבותיים אמנותיים וכו' ימצא את הדרוש לו בספר זה. ולא רק על תלאביב, אלא גם על שאר העיריות בארץ וביתר פירוט על המקומות העבריים. מודגשת בסדור כל החומר ובעריכתו עד אמונה המטפלת בכל דף ודף בכל שורה ומשפט, מתוך דאגה ומתוך קפדנות שבאהבה, מטופל גנן בפרחים עדינים ולא רק ל"ספר השנה" החדש נוגעים הדברים, אלה גם לכל חוברת של הירחון "ידיעות עיריית תלאביב". הן ידיעות וכן כ"ספר השנה" מוסיפים כבוד לעיריית תלאביב ומשמשים אחד האותות שעל פיהם אפשר להכיר ולדעת מה מותר תלאביב מן הארים האחרות בארץ.³⁷

הערות

- 1 בעיתונים עצמם שמו של טשרנוביץ לא הופיע כעורך. דוד סמילנסקי, "לתולדות עתונה הרשמי של תל-אביב", ידיעות עיריית תל-אביב, 11 (1932), עמ' 7-9 (להלן: סמילנסקי, "לתולדות").
- 2 רשימה חלקית בלבד משמונה השנים הראשונות לעריכת העיתון בידי בן-ישי, כלומר עד 1940.
- 3 ועד תל-אביב היה הקבוצה הראשונה שניהלה את תל-אביב, בהיותה שכונה הקשורה מוניציפלית ליפו. לוועד התקיימו בחירות בקרב כל חברי השכונה, ונבחר יושב ראש. ועד תל-אביב שינה את שמו לעיריית תל-אביב החל ממאי 1921, לאחר שהשלטון הבריטי העניק לשכונת תל-אביב מעמד עצמאי ונפרד מיפו.
- 4 ב-11 במאי 1921 העניק הנציב העליון הראשון הרברט סמואל לתל-אביב מעמד של township עם מועצת עיר נפרדת מיפו. מתאריך זה נשא מאיר דיזנגוף בתואר "ראש עיר" ותל-אביב כעיר, אף על פי שהמעמד העירוני הרשמי ניתן לה רק בראשית שנות השלושים.
- 5 עם הרחבתה של תל-אביב וגידולה על ידי הצטרפות שכונות נוספות כמו נווה צדק, נווה שלום, נווה שאנן ועוד, הוקמה מועצת העיריה שבה היו חברים נציגי השכונות, ומתוכם נבחר מאוחר יותר גם הוועד.
- 6 למרות ההגדרה במקור כמועצה מקומית הרי ההגדרה הרשמית והנכונה שנתנה על ידי הבריטים היתה township. מתוך החוברת הראשונה של ידיעות עיריית תל-אביב המצויה בארכיון עיריית תל-אביב (להלן: אעת"א), בהזדמנות זו אני מבקש להביע תודה לצינונה רוז, מנהלת הארכיון, ולגלי ורורבסקי סגניתה על הסיוע באיתור חומרים הקשורים בהוצאה לאור של ידיעות עיריית תל-אביב.
- 7 סמילנסקי, "לתולדות", עמ' 7-9.
- 8 שמואל טשרנוביץ הוא אביה של סופרת הילדים הנודעת, כלת פרס ישראל, ימימה טשרנוביץ אבידור ז"ל, שחיברה בין היתר ב-1945 את הספר שמונה בעקבות אחד.

דאז, חיים לבנון, לימים ראש העיר. היה זה לקראת דיון בוועדת הכספים של העירייה שדנה במקורות הכספיים של העיתון. בין היתר הציע, ולא בפעם הראשונה, לשלוח את העיתון לכל משלמי המסים בעירייה, לטענתו כדוגמת מדינות אירופה.³⁸ הוא פירט את ההכנסות הלא מעטות שהיו לעיתון בשנים קודמות, כמו למשל שב-1942 הייתה ההכנסה של העיתון 272 לירות, ב-1943 – 335 לירות, וב-1944 עמדה ההכנסה על סך 700 לירות. ב-1949 נדפסו 3,000 גיליונות של העיתון ומספר המנויים היה 1,200 איש.³⁹

ב-1953 מונה חיים לבנון לראש העיר, וידידו ותומכו הגדול של בן-ישי, ישראל רוקח, נקרא לשמש שר הפנים בממשלת ישראל. בין בן-ישי לראש העיר החדש לא היו יחסים חמים ואט אט הוצרו צעדיו של בן-ישי. ההוצאה לאור של ידיעות עיריית תל-אביב הפכה למסובכת יותר ויותר ולא הוענקה עזרה לעורך המסור. וכך בראשית 1955, ללא הודעה מוקדמת, פסק העיתון, שהביא את דברה של עיריית תל-אביב במשך 32 שנה, לצאת. אף על פי שמדובר היה בכלי ביטוי של עיריית תל-אביב ותקופה מסוימת הוא אף נקרא **ביולטין העירייה**, קשה כיום במבט לאחור לראות בפרסום החשוב הזה "עיתון מטעם". אין ספק שגיליונות ידיעות עיריית תל-אביב, שלא קל כיום להשיגם מלבד בארכיון עיריית תל-אביב ובספריות מסוימות, כמו בית אריאלה, הספרייה המרכזית של עיריית תל-אביב, ארכיון עיריית תל-אביב והספרייה הלאומית בירושלים, הם כלי מחקרי חשוב הממחיש בצורה בלתי אמצעית את ההתפתחות ההיסטורית של תל-אביב מראשית שנות העשרים עד אמצע שנות החמישים. יש לראות בעשרות גיליונות ידיעות עיריית תל-אביב שיצאו לאור ב-32 שנה אלה מקור חשוב לתולדותיה של העיר, החוגגת השנה את יובל המאה להיווסדה.

- 9 מתוך דברי מערכת **ידיעות** שנדפסו בעמוד השני של החוברת הראשונה, י"ב אלול תרפ"ה, 1.9.1925.
- 10 החל מהחוברת הרביעית ירד מחיר הגליון לשלושה גרושים מצריים.
- 11 מודעה שפורסמה ב־2.6.1926.
- 12 ראתה אור ב־18.8.1928.
- 13 שתכנן ובנה את ביתו של חיים נחמן ביאליק ברחוב ביאליק.
- 14 האדריכל הפופולרי ביותר בתל־אביב באותם ימים, שבנה בתים רבים וגם מונה להיות מהנדס העירייה.
- 15 ראש סיעת הפועלים בעיריית תל־אביב שבסוף אותה שנה, דצמבר 1925, התמנה לראש העיר לאחר שמאיר דיזנגוף התפטר במחאה. בלוח שימש כראש העיר למשך שלוש שנים, עד דצמבר 1928.
- 16 **ידיעות עיריית תל־אביב**, גליון 12 (מאי 1925), עמ' 8.
- 17 סמילנסקי, "לתולדות".
- 18 א"ב יפה, "לזכרו של סופר נסתר: א.ז. בן ישי", **חותם אישי: מסות ספרותיות, תל־אביב**, הקיבוץ המאוחד, תשמ"ד, עמ' 13 (להלן: יפה, "לזכרו").
- 19 מכתבו של בן־ישי נמצא באתר "א", בתיקי מזכירות העירייה באותן שנים, חטיבה 4, מיכל 1626, תיק 4580.
- 20 מאמר הפתיחה למהדורה המחודשת תחת הכותרת "המערכת", **ידיעות עיריית תל־אביב**, גליון 1 (אוקטובר 1932).
- 21 מתוך מאמרו של דיזנגוף הפותח את ההופעה המחודשת של **ידיעות עיריית תל־אביב**, גליון 1 (אוקטובר 1932), עמ' 1.
- 22 בן־ישי, "רובריקות קבועות", שם, עמ' 1.
- 23 מתוך כתב יד על המכתב שנשלח ב־3.11.1932 (ד' חשוון תרצ"ג), אעת"א, חטיבה 4, מיכל 1626, תיק 4580.
- 24 שם.
- 25 שם.
- 26 מכתבו של בן־ישי מיום 14.4.1936, שם, חטיבה 4, מיכל 1626 תיק 4582.
- 27 שם.
- 28 על מכתבו של בן־ישי בכתב יד נכתב "ההצעה נדחתה" וחתימה לא ברורה בשם "הנהלת עיריית תל־אביב".
- 29 הוא בא במקומו של מאיר דיזנגוף כראש העירייה לאחר פטירתו של האחרון באוקטובר 1936.
- 30 מכתבו של ישראל רוקח מיום 8.11.1938, אעת"א, חטיבה 4, מיכל 1626, תיק 4579.
- 31 תזכירו של בן־ישי: "קיום מנחים של הוצאת שבועון מטעם העירייה", תיק מזכירות העירייה, אעת"א, חטיבה 4, מיכל 1626, תיק 4579.
- 32 ישראל רוקח, "ידיעות עיריית תל־אביב לשנתן ה'א", **ידיעות עיריית תל־אביב**, גליון 1, שנה 11 (נובמבר 1940), עמ' 1.
- 33 **ההד**, ירחון חרדי מרכזי בירושלים יוצא לאור על ידי הלשכות הראשיות של הקרנות הלאומיות. ר' בנימין, "על 'ידיעות עיריית תל־אביב'", **ההד**, 9 (תרצ"ט [אפריל 1939]), עמ' 6. ר' בנימין היה עורך העיתון ושמו הספרותי של יהושע רדלר־פלדמן.
- 34 י"ז, "כתוב לתל־אביב", **טורים**, גליון ג (ה' בתמוז תרצ"ג), עמ' 12.
- 35 **הארץ**, 29.5.1934.
- 36 עמנואל בן־גוריון, **דבר**, 21.11.1940.
- 37 **הבוקר**, 5.9.1938.
- 38 מכתבו של בן־ישי לחיים לבנון, 30.11.1950, אעת"א, חטיבה 4, מיכל 1626, תיק 4580.
- 39 שם.
- 40 "אהרון זאב בן ישי", בתוך: דוד תדהר, **אנציקלופדיה לתולדות היישוב, תל־אביב**, 1947, כרך ב, עמ' 942.
- 41 מתוך ביבליוגרפיה של כתבי א"ז בן־ישי שנמצאת בהכנה לפרסום, ונסרה לעיוני על ידי עו"ד שולמית בן־ישי הראל, בתו של בן־ישי בעת ראיון שערכתי עמה ביום 12.8.2009.
- 42 יפה, "לזכרו של סופר נסתר, א.ז. בן ישי", הנ"ל, **חותם אישי: מסות ספרותיות, תל־אביב**: הקיבוץ המאוחד, תשמ"ד, עמ' 4.
- 43 תיאור מפורט נמצא במאמר של א"ז בן־ישי, "תל־אביב ורחובותיה", **ידיעות עיריית תל־אביב**, שנה 22, חוברת 1-3 (1952), עמ' 37-42. החוברת הוקדשה לפיתוח תל־אביב יפו. ראו גם א"ז בן־ישי, "שמות רחובותיה של תל־אביב", בתוך: אלי שילר (עורך), **ירושלים וארץ ישראל**, ירושלים, אריאל, 1990, עמ' 17.
- 44 ספרו של דוד סמילנסקי, **עם בני ארצי ועירי: פרשות, אישים ופרקי זכרונות (מחזור שני לספר "עם בני דוריי")**, תל־אביב, הועד הציבורי להוצאת כתביו של דוד סמילנסקי ז"ל והוצאת מסדה, תשי"ח, יצא לאור אחר מותו של סמילנסקי.